

HIATUS

17.1

HELDER SEABRA / THEATER BREMEN / UNUSUAL SYMPTOMS (DU/PT)

Hiatus, over chaos en orde en alles daartussen, schreef choreograaf Helder Seabra op zijn eigen lijf. Al paste het jasje ook acteur Michai Gezyen, dus trok hij het aan. Een gesprek met de twee mannen die van België naar Bremen trokken en terugkwamen met een voorstelling bewegingstheater.

Hiatus betekent hiaat. Maar waar zit het hiaat?

Michai Gezyen: Hiatus is een transitieplek tussen twee werelden. Een wachtplaats tussen chaos en orde en tussen orde en chaos. Een ruimte zonder beperkingen, waar de lei wordt schoongeveegd. Alles is er mogelijk.

Hiatus gaat over chaos en orde en hoe die twee samen kunnen bestaan, maar geeft geen antwoorden. Hiatus stelt vragen.

Helder Seabra?

Helder Seabra: Als choreograaf ben ik niet geïnteresseerd in het vinden van de antwoorden, laat staan om ze te presenteren. Ik vergelijk wat ik doe met onderzoek in een laboratorium: ik experimenteer, overweeg en heroverweeg. Ik wilde zien waar het kantelmoment lag: waar we veranderen.

Ik begreep dat de productie haar kiem vond in 'chaos' in jullie eigen leven?

Michai Gezyen: Voor alle duidelijkheid: het concept komt van Helder. Toen hij me vroeg of ik mee naar Bremen wilde zei ik 'ja' voor ik ook maar wist waarover het precies ging. Ik ken en vertrouw hem. Hij is een supergoede danser en performer. Maar het klopt dat ik uit een periode van chaos kom. Niet op werk- maar op privévlak. Ik heb de voorbije jaren een paar creatieve stappen vooruit gezet ten koste van mijn privéleven. Nu is alles weer in de plooi gevallen. Mijn google-agenda staat vol kleurtjes: werk, afspraken, vrije uren.

Waar kwam 'Hiatus' bij jou vandaan, Helder?

Helder Seabra: Hiatus meldde zich aan op een

moment dat ik mezelf wilde heruitvinden. Ik wilde een plek tussen chaos en orde, tussen binnen en buiten, tussen intern en extern bewustzijn, tussen mijn eigen artistieke instincten en wat ik onderweg tegenkom.

Ik begon te werken met de metafoor van de accordeon en wilde mezelf toestaan om tussen twee uitersten te spelen: aan de ene kant rek je je zintuigen helemaal op, aan de andere kant pers je jezelf samen, zo dicht mogelijk bij je kern. Ik wilde elk detail van de reis opnemen en vervolgens mijn eigen muziek maken.

Tijdens de hele creatie heb ik vele malen gesproken over het zoeken naar een 'Mercuriuskwaliteit', naar een staat van Geest en Lichaam die ons hopelijk in staat stelt om een transformatieproces door te maken zonder verlies van wie we zijn en wat we in onszelf dragen.

Je gebruikt het beeld van een reis.

Helder Seabra: Voor mij gaat het niet om het vertrekpunt en ook niet om de aankomst op zich. Het is de reis zelf. De reis waar je geconfronteerd wordt met je angsten, waar je jezelf kwetsbaar laat zijn, en dat niet als een zwakte ziet, maar als een kans. Waar je wordt getroost ook.

Hiatus mixt abstracte individuele reizen van dansers met de krachtige beelden van een reuze tableau vivant. Je vertelt geen concreet verhaal.

Helder Seabra: Ik streef naar een universelere taal over hoe we streven naar patronen en hoe moeilijk het soms kan zijn om verandering te accepteren.

Ik ben een grote fan van de zogenaamde mozaïekfilmtechniek, die gebaseerd is op een niet-lineair verhaal dat ook wel een meerdraadsverhaal, een modulair verhaal of een puzzelverhaal kan worden genoemd.

En ik ben ook een grote fan van het idee van de techniek van tableau vivant, waarbij een scène, schilderij, sculptuur door een persoon of groep wordt getoond, stil en onbeweeglijk.

De technieken dienen de reis. Er wordt voortdurend in- en uitgezoomd tussen structuren en/of vormen van chaos en orde, waarbij non-stop wordt gefocust op het individuele, het collectieve

en de verandering, waarbij het onvoorspelbare voorspelbaar kan worden en het voorspelbare onvoorspelbaar.

Bovenal benadrukt Hiatus dat de dingen niet zo eenvoudig zijn als ze op het eerste gezicht lijken, en dat is oké, want er is de grote schoonheid van de complexiteit van het wezen en diens voortdurende zoektocht naar orde, naar erbij te willen horen, naar geborgenheid en tegelijk moet je als mens accepteren wat je niet onder controle hebt.

Hoe kunnen we omgaan met een voortdurend veranderend extern systeem? Misschien door ons authentieke, kwetsbare, onvolmaakte zelf aan de wereld voor te stellen?

Michai, je bent de enige acteur naast zeven dansers. Hoe was dat en toon jij je authentieke, kwetsbare en onvolmaakte zelf aan de wereld?

Michai Gezyen: Ik blijf in ieder geval dicht bij mezelf. Hoewel je hem niet te zien krijgt, ben ik vertrokken van het beeld van The Falling man. Ik ben een tijdje in het hoofd gaan zitten van die man die op een gegeven moment aan zijn bureau hoog in The Twin Towers beslist dat hij uit het raam gaat springen nadat er een vliegtuig in het gebouw is geknald. In één klap is de orde daar chaos geworden.

De premisse waarmee ik verder aan de slag ging: ik ben een man die bang is om te vergeten wie hij is. De film Memento van Christopher Nolan uit 2000 was een inspiratiebron. Verder heb ik Sapiens, een kleine geschiedenis van de mensheid van Yuval Noah Harari gelezen en De geboorte van de tragedie van Nietzsche. En natuurlijk heeft Helder ook nog teksten en beelden aangereikt.

Mijn personage vertrekt vanuit het fysieke. 'Ik ben geen danser', zei ik tegen de dansers van Unusual Symptoms in Bremen. En één van hen, Alexandra, antwoordde: 'Shut up, and dance. You're a dancer.' En toen ik meedeed kreeg ik meteen complimentjes: 'Je beweegt goed, heel specifiek'. En toen voelde ik me ook een danser. Ik moest denken aan de woorden van Bart van den Eynde, docent van de Toneelacademie Maastricht: 'Fake it to make it.'

Moest je wel faken? Uit opleidingen lichamelijke opvoeding en theater kom je allicht niet als een stijve hark.

Michai Geyzen: Ik ben een beweger, dat wel. Ik voel ook dat ik in mijn eigen werk meer evolueer richting bewegingstheater. Hiatus is een bewegingsvoorstelling. Er zitten dansante en behoorlijk fysieke stukken in en daar zet ik dan mijn acteurschap tegenover. Maar als het gaat om bewegen, beweeg ik mee.

De laatste repetitieweek in Bremen was superspannend en uitdagend. Ik worstelde met veel: wat willen Helder en Gregor (Runge, dramaturg) zien van mij? Hoe groot hoor ik te spelen tegenover de dansers? Wat met tempo en timing? Op de dag van de première in Bremen werkte mijn aandeel. Gregor zei me: 'You landed it.'

Over omkering van rollen gesproken: jij hebt de choreograaf en danser Helder Seabra eerder al naast acteurs gezet, toch?

Michai Geyzen: Bij de laatste Kunstbende, de wedstrijd voor jonge artiesten, deed ik in de Warande de presentatie voor dans en theater. Helder zat in de jury en blijkbaar vond hij wat ik deed wel grappig. Na een Made in de Warande van Helder zaten we samen aan de toog en ik vroeg hem of hij mee wilde doen in de kindertheaterproductie De Passant (Laika/Geyzen) die ik zou regisseren. Tot mijn niet-geringe verbazing zei hij 'ja'. Al moest hij daarvoor een paar optredens met nota bene Sidi Larbi Cherkaoui afzeggen! Hij stond als enige danser naast de acteurs Boris (Van Severen), Robbert (Vervloet) en Ephraim (Cielen). En ik geloof dat Helder toen ook zenuwachtig was (lacht).

Heb jij in Hiatus als enige tekst en schreef je die zelf?

Michai Geyzen: Sommige dansers zeggen wat, woorden, maar ik heb inderdaad de grootste tekst. Al moet je dat 'grootste' niet overschatten. Het gaat om een A4'tje. Hiatus is de meest fysieke en minst tekstuele voorstelling die ik tot nog toe deed. Ik ben blij dat ik geen hele monologen hoeft te debiteren en dat ik meer mag bewegen. Ik heb in de loop van die zeven weken repeteren eerst aan free writing gedaan, vervolgens geschraapt en vaak herschreven. Daarna heeft ook de dramaturg er nog aan gewerkt. De tekst is in het Engels en in het Nederlands. Ondertitelingen hoeven niet, want het maakt niet uit of je de tekst verstaat of niet. Soms is het ook gewoon gemompel. Tekst is puur vorm hier.

Vorm is orde. Orde wordt meestal gezien als iets positiefs, terwijl de term chaos vaak gepaard gaat met negatieve connotaties. Jij stelt een andere lezing voor, Helder?

Helder Seabra: Ik hou van het concept van de

open ensō-cirkel uit de Japanse kalligrafie, die tegelijkertijd (lege) ruimte omvat, maar nooit helemaal compleet is. Het is een pad dat je met elke penseelstreek aflegt, elke keer met een nieuwe houding of invalshoek omdat je onder nieuwe omstandigheden tekent, op fysiek, mentaal en emotioneel niveau. Wat me zo aantrekt is dat de cirkel nooit echt af is, je kunt nooit zeggen dat je volledig bent aangekomen. Want als je eenmaal aangekomen bent, is er onderweg misschien iets nieuws gevonden, waardoor de aankomst op zich al een nieuw vertrekpunt betekent.

Ik hou ook van de Japanse hartsutra 'Leegte is vorm, vorm is leegte'. Die stelt dat de leegte niet compleet leeg is. Dat het niets niet volledig niets is. Niets wat we zien, horen of zelfs maar vrezend staat op zichzelf; alles is een voorzichtige uitdrukking van één naadloos, steeds veranderend landschap. Nietzsche noemt het de idee van de eeuwige wederkeer. Alles komt terug, maar het hangt er maar van af wat je er zelf mee doet.

Uiteindelijk gaat het niet over de gebeurtenis, de verandering, de chaos, de orde. Het gaat over hoe we het waarnemen, hoe we ervoor kiezen om het waar te nemen, en hoe we ermee omgaan. We moeten ervoor kiezen om niet bang te zijn om in de Gap, in de Hiatus te springen, zodat we onszelf weer kunnen voelen, zodat we opnieuw kunnen leven. Omarm de idee van de slingerbeweging, geloof dat na vallen herstarten komt, opnieuw definiëren, vormgeven, construeren.

Tot slot, Helder, hoe was het om voor het eerst een avondvullend stuk in het buitenland te maken met een niet-zelfgekozen cast?

Bremen was een reis van ontdekken en onderweg zijn en maken en opnieuw maken. Klopt, tot nu stelde ik mijn teams altijd zelf samen. Ik kies mensen op basis van artistieke visie, of het klikt tussen hen en mij en of ze kleuren in het schilderij dat ik met hen wil maken. Daarbij ga ik altijd voor samenwerking, want ik vind samenwerken vruchtbaar en verrijkend.

Voor mij was dit verzoek van theater Bremen als het spelen van een partijtje schaak, maar zonder het doel om te winnen (of te verliezen). Het ging vooral om het strategische van het spel. Ik plaatste mijn zet, keek hoe de groep reageerde: individueel en als collectief, en vanaf daar bereidde ik de volgende zet voor.

Mijn opzet speelde altijd in mijn achterhoofd, maar soms moet je van je opzet afwijken. Soms moet je onderweg ook op je stappen terugkeren.

Uiteindelijk win je allemaal en op vele niveaus: Menselijk, Individueel, Collectief en Artistiek. Door zelf die plek te betreden, waar we de complexiteit van mens en wereld konden doorploegen, om te begrijpen wat er achter zit: de kloof, dus. Het Hiaat. Die ruimte van verandering en transformatie.

Helder Seabra

Helder Seabra (1982) is danser, regisseur en choreograaf. Hij studeerde dans aan de Ginasio Dance School in Portugal en PARTS Brussel. Jarenlang danste, assisteerde en choreografeerde hij bij en met de Vlaamse topchoreografen Sidi Larbi Cherkaoui en Wim Vandekeybus. Sinds enkele jaren maakt hij zelf succesvolle voorstellingen met zijn eigen gezelschap HelKa.

When The Birds Fly Low, The Wind Will Blow, Seabra's eerste grote productie met HelKa eind 2014, werd meteen een groot succes. In 2015 maakte hij In Absentia, over verdriet en daarmee om te gaan, voor drie dansers en twee muzikanten. Beide voorstellingen werden gemaakt in de Warande en gingen er ook in première. In opdracht van de Warande maakte hij Urbach, een mix tussen urban dance en Bach. Hij presenteerde er vorig jaar Lore en vandaag Hiatus, het antwoord van Seabra op het verzoek van Theater Bremen en het Duitse dansgezelschap Unusual Symptoms om voor de eerste keer buiten België een avondvullende dansvoorstelling te maken. In april 2018 had hij Röntgen voor het dansgezelschap van Staatstheater Kassel op de planken daar dat samen met een stuk van Johannes Wieland als morgendämmerung de avond vulde. Voor 2019 belooft Helder Seabra nationale en internationale premières. Na een periode van volle focus op choreografie gaat hij ook zelf weer dansen.

Michai Geyzen

Michai Geyzen (1983) studeerde Master Regie aan de Toneelacademie van Maastricht. Zijn afstudeerproject voor de Bachelor De verbouwing werd in 2012 gemaakt bij het amateurgezelschap Kreutzfeld Verein en meteen geselecteerd voor het Landjuweel. Een jaar later mocht Orestes onder zijn regie naar het Landjuweelfestival in Gent en het jaar daarna zijn voorstelling Schmetterling. Über-Ich (afstudeerproject voor de Master) scoorde meteen hoge toppen en werd gemaakt onder de vleugels van theatergezelschap Laika en de Warande. Hij doceerde een tijdlang (van 2011 tot 2014) drama bij Kaaiman, de theaterwerkplaats voor jonge acteurs in de Warande. Hij was Artist in Residence in de Warande (2015-2016) en stichtte in januari 2015 samen met voormalig Artist in Residence Stijn Van de Wiel het gezelschap DeMANNESCHAFT. Op 4 december 2015 ging TIMOTHY, de eerste productie van DeMANNESCHAFT, in première in de Warande. Volgden: DETHLEFF en Liv. Op 22 januari 2019 herneemt de Warande Geyzens regie De Passant (Laika/Michai Geyzen), mét Helder Seabra. Op 12 februari is DETHLEFF (DeMANNESCHAFT) hier te zien.

Credits

van en met: Gabrio Gabrielli, Michai Geyzen, Nóra Horváth, Alexandra Llorens, Ulrike Reinbott, Andor Rusu, Young-Won Song, Diego de la Rosa

choreografie: Helder Seabra

stage design: Matthieu Götz

kostuums: Alexandra Morales

lichtontwerp: Tim Schulten

muziek: Stijn Vanmarsenille

dramaturgie: Gregor Runge

artistieke samenwerking: Andy Zondag